

Erwin Jans

De religie, de media, de terreur... en het theater

Glossen bij enkele momenten uit *TODAY* ylysses en andere teksten

De tweedeling loopt niet tussen
goed en kwaad, tussen democratie
en terrorisme, maar tussen
de gedigitaliseerde Eerste Wereld en
de woestijnen van de Derde Wereld.

In een van de voorlaatste regels van *The Waste Land* (T.S. Eliot, 1922) kijkt het gedicht, dat al een eeuw lang met zijn beelden van barre woestijnen de moderne tijd bespookt, in een zelfcommentaar om naar zijn eigen opbouw en zegt: 'These fragments I have shored against my ruins.' Het zou ook de twintigste eeuw kunnen zijn die op zichzelf terugblijkt en enkel brokstukken ziet om de ruïnes te stutten. Of ieder denken dat probeert vat te krijgen op wat de moderne tijd genoemd wordt. Die ruïnes hebben hun meest concrete en meest symbolische figuur gekregen in de Twin Towers die in de ochtend van 11 september 2001 tijdens een mondiale televisie-uitzending in elkaar stortten. (Maar ook de ruïnes van Kabul of Jenin behoren tot diezelfde figuur, zoals talloze andere.) De beelden van de vliegtuigen die zich in de Twin Towers boorden – en misschien meer nog het instorten van de twee torens enkele minuten later – zijn volgens Jean Baudrillard 'onze oerscène'.¹ Ze hebben niet alleen de mondiale situatie geradicaliseerd, maar ook de verhouding tussen beeld en realiteit. De Golfoorlog, de dood van Diana, de Joegoslavische oorlogen, de genocide in Rwanda,... waren ongetwijfeld mondiale evenementen. Maar wat 11 september zo uitzonderlijk maakt voor Baudrillard, is de symbolische dimensie ervan: niet alleen werd de gebeurtenis mondiaal uitgezonden, ze betekende meteen ook de mislukking van de mondialisering, van een bepaald idee van de mondialisering. De consequenties daarvan zijn

nauwelijks te overzien: 'Heel het spel van de geschiedenis en de macht werd erdoor overhoop gehaald, maar ook de mogelijkhedenwaarden van de analyse. We moeten de tijd nemen. Toen de gebeurtenissen stagneerden, moesten wij sneller zijn dan zij en erop anticiperen. Nu zij zelf zo versnellen, moeten wij vertragen. Zonder ons te laten begraven onder de ballast van het discours en de nevelen van de oorlog, terwijl we de onvergetelijke inslag van de beelden ongeschonden moeten houden.'²

Welcome to the desert of the real. Onder die titel publiceerde Slavoj Žižek een aantal beschouwingen over 11 september.³ De zin komt uit de film *The Matrix* en wordt uitgesproken door de verzetsleider Morpheus wanneer de held van de film (gespeeld door Keanu Reeves) inzicht krijgt in de virtuele constructie van onze realiteit, gegenereerd en gecontroleerd door een gigantische computer waarmee ieder van ons verbonden is. De 'echte' realiteit, waartoe de held toegang krijgt, is het desolate, ruïneuze

